

Vlaamse overheid
Havenlaan 88 bus 5
1000 BRUSSEL
T 02 553 16 50
www.onroenderfgoed.be

De Heer Dirk Janssens
Mostheuvellaan 22
2390 Malle (Westmalle)

uw bericht van 04/07/2019	uw kenmerk	ons kenmerk TRAC#1732	bijlagen
vragen naar /e-mail inge.verdurmen@vlaanderen.be		telefoonnummer +32 (0)2 553 11 83	datum 26/08/2019

Betreft: Beschermingsaanvraag Mostheuvellaan (Westmalle)

Geachte heer Janssens,

U diende bij het agentschap Onroerend Erfgoed een beschermingsaanvraag in voor de Mostheuvellaan gelegen in Westmalle. We danken u voor uw bekommernis om onroerend erfgoed in Vlaanderen.

De talrijke aanvragen die het agentschap het hele jaar door ontvangt, vereisen een doordachte afweging van de erfgoedwaarde en de juridische status van elke site. Enkel voor goederen met een zeer hoge erfgoedwaarde kan een beschermingsdossier worden opgestart. Bovendien zal de minister geen bescherming opstarten voor een site die bezwaard is met een goedgekeurde stedenbouwkundige vergunning. In het geval van de Mostheuvellaan plant de gemeente Malle in de zeer nabije toekomst om een omgevingsvergunning aan te vragen met het oog op rioleringswerken in de straat.

Evaluatie van de erfgoedwaarde: na onderzoek van deze weg zijn wij van oordeel dat de Mostheuvellaan zeker waardevol is maar niet in aanmerking komt voor een wettelijke bescherming op Vlaams niveau.

De Mostheuvellaan, of in de volksmond 'Bloksweg', is aangelegd met rechthoekige betontegels van ca 17cm x 35cm. De betontegels liggen in halfsteensverband tussen betonnen boorden en zijn met zand gevoegd. De weg is 3m breed inclusief de boordstenen en heeft een licht bolrond profiel in functie van de afwatering.

Betontegels als bestrating zijn weinig courant. De voorkeur voor wegbestrating in de 19de en de eerste helft van de 20ste eeuw ging uit naar kasseien omwille van hun duurzaamheid en vorstbestendigheid. De keuze voor betontegels was hier een specifiek lokaal gegeven en rechtstreeks verbonden met de vlakbij gelegen Abdij van Westmalle.

De paters stonden in voor de aanleg en het onderhoud van de wegen van en naar de abdij en de andere eigendommen, om een goed transport te verzekeren in een periode wanneer er nog veel onverharde wegen waren. Voor bijna al deze wegen werden betonblokken gebruikt die de paters zelf vervaardigden. Dit paste binnen de geloofsleer van de orde der cisterciënzers die bij uitstek de handenarbeid van de broeders cultiveren. De orde bezat ook vaak zeer grote landbouwbedrijven en de abdij zelf telde meerdere bedrijfsgebouwen en ateliers.

In 1932 sloot de abdij van Westmalle een contract af voor een eeuwigdurende erfdienstbaarheid op de weg om toegang te hebben tot hun weiland 'Het Groot Moer' aan het einde van de straat. Verschillende archiefdocumenten bevestigen de levering aan de abdij van een grote partij cement in 1938. Een archiefphoto van ca 1930 toont nog het atelier van de paters met triltafel, papieren cementzakken en een betontegel. Op het abdiydomein is ook de toegangsweg tot de abdij aangelegd met dezelfde betontegels. Dit bevestigt dat de betontegels van de Mostheuvellaan vervaardigd zijn door de paters van de abdij van Westmalle in hun eigen atelier.

Het gebruik van betontegels als wegbestrating is vrij zeldzaam in Vlaanderen waar de moeilijk begaanbare aardewegen in de eerste plaats vervangen werden door kasseiwegen. De keuze voor betontegels werd ingegeven door het streven van de paters van de Abdij van Westmalle om zoveel mogelijk zelf te vervaardigen. Van de wegen in betontegels die oorspronkelijk over heel het abdiydomein waren aangelegd, zijn enkel de Mostheuvellaan en de toegangsweg tot de abdij overgeleverd.

De wegbeplanting van de Mostheuvellaan bestaat in het eerste deel, aan de kruising met de Antwerpsesteenweg, uit meelbes (*Sorbus aria*), gevolgd door een zone zonder beplanting. Het tweede en langste deel van de weg is beplant met opgaande paardenkastanje (*Aesculus hippocastanum*) volgens de gemeente daterend van bij de aanleg van de weg in 1939. De bomen bevinden zich in een rijbeplanting met vrij veel uitval in een woonwijk met beboomde tuinen. De paardenkastanjes hebben grote verschillen in stamomtrek (70-200cm) wat wijst op veelvuldige inboetingen. Ze ondervinden ook lichtconcurrentie van de bomen in de aangrenzende tuinen.

Deze wegbeplanting van paardenkastanje is waardevol, maar niet zo uitzonderlijk dat een afzonderlijke bescherming als houtig erfgoed op Vlaams niveau kan worden verantwoord. Dit betekent natuurlijk niet dat deze wegbeplanting geen waarde heeft op esthetisch vlak en er kan gestreefd worden naar een duurzaam behoud of vervanging van de bomen. Ofwel wordt er bij de geplande werken dus vergaande voorzichtigheid aan de dag gelegd om de bomen en hun wortels te vrijwaren van schade, zodat ze behouden kunnen worden; ofwel worden bij de heraanleg voorwaarden gecreëerd om de nieuwe generatie bomen voldoende toekomstkansen te geven, zodat op termijn opnieuw een volwaardig dreefaspect tot stand komt. Hiervoor is zowel boven- als ondergronds voldoende ruimte nodig, met mogelijk impact op de bomen in de aanpalende tuinen.

Zowel de Mostheuvellaan als de toegangsweg tot de abdij hebben zeker erfgoedwaarde. Beide wegen vormen immers de laatste getuigen van een historische praktijk binnen de abdij en illustreren hoe de paters het abdiydomein en hun bezittingen inrichtten en beheerden. Deze wegen vormen nog steeds een belangrijk onderdeel van het landschap en zorgen voor een onvervalst en uniek karakter. De productie van de betontegels (formaat, steensoort), de aanleg en de fundering van de wegen (legverband, kantopsluiting)

getuigen van een zekere technische kennis en vakbekwaamheid uit het verleden. Daarom namen we zowel de Mostheuvellaan als de toegangsweg tot de Abdij van Westmalle op in de Inventaris Onroerend Erfgoed. Aan opname in de inventaris zijn momenteel geen juridische gevolgen verbonden. Je vindt de items hier:

Mostheuvellaan: <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/307514>

Toegangsweg Abdij: <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/307518>

De gemeentelijke overheid heeft de bevoegdheid om voor onroerend erfgoed als dit een eigen erfgoedbeleid uit te stippelen om het behoud te ondersteunen. Herinrichtingswerken met het oog op het verhogen van de veiligheid en het rijcomfort gaan vaak gepaard met het opbreken of asfalteren van oude bestrating. Nochtans kan het origineel materiaal vaak worden hergebruikt. Door een aantal maatregelen in acht te nemen kan zowel een verbeterd gebruikscomfort als een behoud van de erfgoedwaarde worden nagestreefd:

- Behoud van het oorspronkelijk legverband
- Uitsorteren en eventueel draaien van de stenen
- Hergebruik van bestaande kantopsluiting (veldborduren of trottoirbanden)
- Indien nodig aanvullen met nieuwe stenen die bij voorkeur materiaaltechnisch en esthetisch zo nauw mogelijk aansluiten met de originele bestrating en integreerbaar zijn zonder visueel onderscheid
- Waterdoorlatende voegen met split, brekerszand of ternair zand. Split heeft het voordeel dat het meer stevigheid biedt
- Bij een hoge belasting van de weg kan het noodzakelijk zijn om de fundering te verzwaren en te werken met een waterondoorlatende gesloten voeg. Dit vraagt een aangepaste oplossing voor de afwatering van de weg
- Maximaal profielbehoud (licht bolrond)
- Bij de aanleg van comfortstroken buiten het wegprofiel gaat de voorkeur uit naar materiaal dat qua vormgeving goed aansluit bij de bestaande weg

Bovendien betekent het behoud van de oorspronkelijke bestrating een meerwaarde voor het uitzicht en de beleving van de weg. Zelfs bij recente heraanleg wordt vaker teruggегреpen naar historisch materiaal omwille van de esthetiek. Het hergebruik van lokaal geproduceerde stenen zoals de betontegels van de Abdij van Westmalle voegt een extra laag toe aan het landschap en kan de streekidentiteit versterken.

Met vriendelijke groeten,

Marc De Bie

Directeur Onderzoek Landschap

Cc: College van Burgemeester en Schepenen, Antwerpsesteenweg 246, 2390 Malle

Cc: Onroerend Erfgoed, Afdeling Beheer, Team Regio Noord, Anna Bijnsgebouw, Antwerpen.